

Tajna diplomacija u Dubrovniku u XVI. stoljeću (gl. urednica Mirjana POLIĆ BOBIĆ), Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, 2011., 212 str.

U nakladi Sveučilišta u Zagrebu objavljen je 2011. godine zbornik radova izloženih na skupu održanom od 2. do 7. rujna 2008. u Dubrovniku u povodu obilježavanja 500. obljetnice rođenja Marina Držića. Autori iz Hrvatske, Španjolske, Francuske, Turske i Italije bave se ulogom Dubrovačke Republike i njezinih diplomata u složenim odnosima između Španjolske, Francuske, Mletaka i Osmanskoga Carstva u 16. stoljeću, u okviru vremena i prostora u kojem je Marin Držić djelovao. Zbornik je podijeljen na dva dijela. Prvi dio sadrži radove na hrvatskome jeziku, dok su u drugom dijelu isti radovi objavljeni na engleskom, talijanskom, španjolskom ili francuskom jeziku.

Prvi rad zbornika, naslovljen »David Passi – utjecajni Židov na osmanlijskom dvoru« (9–17), potpisuje Bülent Ari. Autor nas uvodi u rad kratkim prikazom stanja u Osman-skom Carstvu na kraju 16. stoljeća, a zatim rasvjetljuje ulogu Davida Passija, pokrštenoga sefardskog Židova i mletačkog špijuna tijekom Ciparskoga rata, za vrijeme osmansko-španjolskih i osmansko-poljskih mirovnih pregovora. Na kraju donosi svoja saznanja o okolnostima njegova progona na Rodos zbog optužbe za protuosmanlijsko djelovanje. Lovorka Čoralić na osnovi građe iz arhivskog fonda Capi del Consiglio de' Dieci: Lettere di Rettori e di altre cariche, pohranjenog u Državnom arhivu u Mlecima, piše prilog »Pisma i poruke rektora Budve, Bara i Ulcinja kao izvor za proučavanje diplomatsko-političkih zbivanja u Mletačkoj Albaniji (XVI. stoljeće)« (18–28). Građa se sastoji od izvješća gradskih dužnosnika mletačkoj središnjici o situaciji u Budvi, Baru i Ulcinju u doba osmanske

ugroze. Poseban je naglasak na raščlambi dokumenata koji sadrže informacije o političko-diplomatskim odnosima, organizaciji doušničke službe i nastojanjima mletačkih dužnosnika da pridobiju zaleđe navedenih gradova za ratovanje pod stijegom svetoga Marka. Francusku diplomaciju u Mlecima, koja je u većoj mjeri bila u rukama crkvenih dostojanstvenika, obrađuje Bernard Doumerc u članku »Georges d’Armagnac, francuski veleposlanik u Mlecima i njegovi špijuni u doba Marina Držića (1530.–1560.)« (29–37). Kardinal Georges d’Armagnac je u službi francuskih kraljeva Franje I. i Henrika II. poslan u Mletke, a zatim u Rim kako bi naučio umijeće diplomacije te stvorio mrežu doušnika.

Slijede dva rada Özlem Kumrular: »Dubrovnik: izvor obavijesti između Istoka i Zapada – Dubrovnik, Mleci i Visoka porta« (38–49) i »Stvaranje slike o Turcima na Sredozemlju u XVI. stoljeću – samopoimanje nasuprot protupromidžbi« (50–62). U prvom prilogu autorica na temelju arhivskih izvora španjolskih i talijanskih arhiva analizira taktike i izvore obavijesti Habsburgovaca i osmanskog dvora, osobito u razdobljima kriza koje su vladale početkom tridesetih i sedamdesetih godina 16. stoljeća. Dubrovnik je u tom razdoblju bio ne samo obavještajno središte nego i najuobičajenija postaja za putnike sa Zapada prema glavnom gradu Osmanskog Carstva zbog sigurnosti koju je pružao putnicima. Drugi je prilog rekonstrukcija predodžbe o Osmanlijama utemeljena na golemom korpusu izdanih tekstova i arhivskih podataka (kronika, dojava, pripovijesti, službenih pisama, »fermana« – sultanovih carskih pisama, pjesama, dramskih tekstova, knjižica koje je izdavala Crkva, »priča o događajima«, narodnih priča, legenda, narodnih pjesama itd.). Kumrular prikazuje negativnu sliku o Osmanlijama prvo sa stajališta samih Osmanlija, koji su je koristili kao ratnu strategiju, potom sa stajališta suparnika Osmanlija, ponajprije Španjolskog Kraljevstva i talijanskih državnica, koje su je pak upotrijebile kao propagandu kako bi ujedinile kršćanske države u borbi protiv Osmanlija.

Paolo Preto istražuje dubrovačke i mletačke službe tajnog obavješćivanja u srednjem i novom vijeku na temelju dokumenata u mletačkim i dubrovačkim arhivima u članku »Tajna diplomacija Mletaka i Dubrovnika« (63–70). Autor razlaže odnos mletačkih i dubrovačkih tajnih službi, poimence nabroja mletačke špijune u Dubrovačkoj Republici te daje nekoliko primjera političkih ubojstava u njoj.

»Dubrovnik i dojave« (71–84) naslov je rada u kojem Emilio Sola Castaño predstavlja organizaciju mreže dojava i uhoda španjolskih Habsburgovaca na istočnom Sredozemlju u trenucima njihova najjačeg utjecaja. Autor donosi dijelove nekoliko izvornih tekstova koji se odnose ponajprije na dubrovačku tajnu službu i stanje na pograničnim područjima. Prilog Mirjane Polić Bobić o Marinu Zamanji, dubrovačkom patriciju i diplomatu, završni je rad zbornika (»Španjolska tajna služba u Dubrovačkoj Republici u XVI. stoljeću i uloga španjolskog povjerenika Marina Zamanje u njoj«, 86–93). Rad se temelji na seriji tajnih izvješća o Osmanlijama poslanih iz Dubrovačke Republike na španjolski dvor, a danas čuvanih u Archivo General de Simancas u Španjolskoj. Nakon sažeta pregleda rada španjolske obavještajne službe te obavještajnih služba ostalih tadašnjih velesila u Dubrovačkoj Republici, autorica ukazuje na posebnost rada Marina Zamanje za španjolsku Krunu jer je osim vršenja obavještajne službe poznat i kao politički analitičar.

Slijedi drugi dio zbornika koji sadrži prikazane priloge redom: na engleskom su jeziku radovi Büлenta Arija »An Influential Jew in the Ottoman Court: David Passi« (99–105) i

Lovorke Čoralić »Letters and Communications of the Rectors of Budva, Bar and Ulcinj as a Source for the Diplomatic and Political History of Venetian Albania in the Sixteenth Century« (106–117). Na francuskom je jeziku članak Bernarda Doumerca »Georges d'Armagnac, ambassadeur français à Venise et ses espions au temps de Marin Držić (1530–1560)« (118–128). Zatim su dva rada Özlem Kumrular »The Creation of the Turkish Image in the 16th Century Mediterranean: Self-reflection Versus Antipropaganda« (129–142) i »Ragusa: una fuente de información entre el Occidente y Oriente« (143–154), prvi na engleskom jeziku, dok je drugi na španjolskom. U nastavku su na talijanskom jeziku članak Paola Preta »La diplomazia segreta di Venezia e Ragusa« (155–163) i na španjolskom jeziku Emilija Sole Castaña »Ragusa y la literatura de avisos« (164–180). Posljednji je prilog Mirjane Polić Bobić »Activities of the Spanish Secret Service in the Republic of Dubrovnik in the 16th Century and the Role of Spanish Confidant Marin Zamanja« (181–190) na engleskom jeziku.

Na kraju zbornika u rubrici »Dodaci/Appendices« objavljeni su transkribirani dokumenti vezani uz radove »An Influential Jew in the Ottoman Court: David Passi« (194–199) Bülenta Arija i »Castaño Ragusa y la literatura de avisos« (200–210) Emilija Sole Castaña.

Ana Biočić